

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Рейтинг якості життя: Україна на 53 місці

19 березня 2009 року відбувся круглий стіл "Потенціал України та його реалізація", на якому було представлено підсумкові результати проекту "Спроможність до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу". Упродовж трьох з половиною років МЦПД у партнерстві з Conference Board of Canada та українського уряду за фінансування Канадської агенції з міжнародного розвитку здійснював проект, мета якого – підвищення спроможності представників державного та неурядового секторів розробляти й аналізувати державну політику через оцінку економічного потенціалу України і соціально-економічних результатів його реалізації. Під час заходу МЦПД та уряд оприлюднили звіти, в яких, використовуючи інструмент бенчмаркінгу, досліджено якість життя в Україні порівняно з іншими країнами

Звіт МЦПД "Потенціал України та його реалізація" є продовженням звіту, підготовленого 2008 року, в якому економісти Центру розробили соціально-економічні індикатори, які дають змогу порівнювати якість життя України з іншими країнами світу.

У цьогорічному звіті автори намагалися оцінити, наскільки Україна просунулася на шляху до поліпшення окремих індикаторів якості життя та наскільки змінилися її стратегічні пріоритети порівняно з минулим роком¹.

Дані за всіма показниками нормалізовано на підставі п'ятибальної шкали оцінки таким чином, що результати країн коливаються від "відмінно" до "незадовільно". Рейтинг успішності країн обчислено для кожної зі сфер. Отримані середні оцінки складаються в єдиний "індекс якості життя", який відображає порівняльні результати країн щодо забезпечення високої якості життя своїм громадянам.

МЦПД виокремив п'ять основних сфер, результати в яких відображають успішність держави в забезпеченні своїм громадянам високої якості життя: *добробут, суспільство, охорона здоров'я, освіта, довкілля*.

Якість життя напередодні кризи

Якість життя – це та ознака успішності держави загалом та її уряду зокрема, що її безпосередньо відчувають на собі пересічні громадяни. Держава може мати високі макроекономічні показники, величезний міжнародний авторитет, потужний науковий, виробничий або оборонний потенціал, але доки все це не знайде відображення у поліпшенні повсякденного життя звичайних людей, уряд не може вважати своє завдання виконаним.

Зіставлення результатів бенчмаркінгу України за якістю життя 2008 та 2007 років дає підстави говорити і про поступ, і про деградацію у цій сфері в нашій країні.

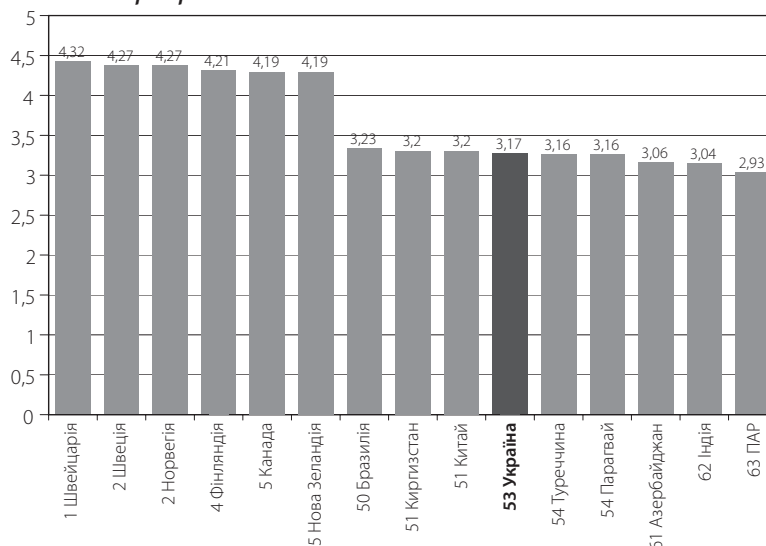
	2007	2008
Якість життя	3,24	3,17
Добробут	3,14	3,29
Суспільство	3,43	3,71
Охорона здоров'я	2,78	2,67
Освіта	3,67	3,17
Довкілля	3,17	3,00

З одного боку, Україна просунулася в рейтингу на 4 позиції: з 57 на 53 місце серед 63 трьох країн. Вона випередила таких потужних конкурентів, як Росія (56 місце – 2007 рік, 57 місце – 2008 рік) і навіть Туреччина (47 місце – 2007 рік, 54 місце – 2008 рік). З іншого боку, середній бал України за якістю життя зменшився з 3,24 до 3,17 за п'ятибальною шкалою.

Найбільшого прогресу за останній рік наша країна досягла у сфері *суспільство*, піднявшись з 44 на 25 місце. Не менш успішною була Україна і у сфері *добробут*: 52 місце 2007 року проти 40 місця 2008 року.

У сферах *довкілля* та *охорона здоров'я* наше становище в рейтингу трохи погіршилося. 2007 року Україна посідала 49 місце у сфері *довкілля* та 61 місце у сфері *охорона здоров'я*.

Графік 1. Рейтинг якості життя

¹ У перебігу дослідження бенчмаркінг здійснено за 36 показниками, по 6–9 на кожну зі сфер. Показники дібрано таким чином, щоб охарактеризувати найбільш значущі параметри сфери, вимірюючи і ресурси, і витрати й зусилля, і результати політики. Величину вибірки для порівняльного аналізу становили 63 країни.

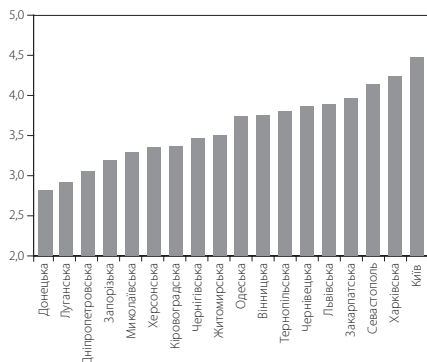
2008 року ми маємо 52 місце у сфері *довкілля* та 62 місце у сфері *охорона здоров'я*. Проте найприкрішою поразкою України є суттєве падіння її рейтингу та середнього бала у сфері *освіта*, що завжди вважалась однією з основних конкурентних переваг нашої країни. Становище України погіршилося з 34 місця 2007 року до 49 місця 2008 року.

Яка якість життя в регіонах?

Результати бенчмаркінгу виявили чотири регіони-лідери – міста Київ, Севастополь і дві області – Харківську та Закарпатську. Тим часом як перше місце Києва не викликає здивування, області-лідери посіли перші місця завдяки здобуткам лише в деяких зі сфер якості життя. Наприклад, Закарпатська область, маючи другий найнижчий показник ВВП на особу, одержала гарні результати у сферах *суспільство* та *охорона здоров'я*. Харківська область продемонструвала високі показники у сферах *освіта* й *добробут*.

Поліпшення якості життя областей неможливе без активного залучення органів місцевого самоврядування. Ініціативи уряду і місцевих органів влади з регіонального вирівнювання мають ставити на меті допомогу областям-аутсайдерам, з одного боку, та збереження стимулів до розвитку областей-лідерів – з іншого.

Графік 2. Рейтинги за якістю життя в регіонах

Джерело: Держкомстат. Розрахунки: МЦПД

Забруднення довкілля: ставлення і наслідки

Соціологічні дослідження свідчать, що мешканці всіх областей України стурбовані станом довкілля. Обираючи пріоритети, громадяни ставлять проблему забруднення довкілля одразу після рівня життя, тобто економічного

добробуту. Найбільше українців непокоїть забруднення їхньої місцевості, наприклад проблема збору та зберігання побутового сміття. Таким чином, багато в чому саме дії місцевої влади можуть поліпшити якість довкілля.

Водночас необхідно привернути більшу увагу населення до промислових відходів і викидів, що потребує вироблення національної політики. Низький рівень матеріального добробуту українців означає, що швидке вирішення проблем довкілля малоімовірне. На цьому етапі економічного розвитку країни рівень забруднення зростатиме разом з економікою. Проте це не виключає можливість втілення політики сталого розвитку. Зростання добробуту населення збільшуватиме попит на дієву регіональну та національну екологічну політику. Проходження Партії зелених до парламенту в економічно несприятливий для країни 1998 рік засвідчує: зелена ідеологія має майбутнє в країні.

Гендерний бюджет – інструмент вирішення соціальних проблем

В умовах обмеженості бюджетного фінансування соціальних видатків, зростання інфляційних тенденцій, а також нерозвиненості механізмів соціального та пенсійного страхування гендерний бюджет є інструментом, який дає змогу аналізувати вплив видатків державних і місцевих бюджетів на різні соціальні групи населення, зокрема на жінок і чоловіків.

Аналіз гендерного бюджету засвідчив, що в Україні існують певні диспропорції розподілу фінансування між різними соціальними групами населення. Вивчення цих диспропорцій особливо важливе в умовах економічної та фінансової кризи, в яку зараз вступила Україна, оскільки в умовах кризи найбільше потерпають незахищені верстви населення, зокрема малозабезпечені, інваліди, діти і жінки.

Жінки належать до більш незахищених верств населення, аніж чоловіки. В Україні спостерігається ціла низка структурних диспропорцій, наприклад, заробітна плата жінок становить приблизно 70% заробітної плати чоловіків, що відповідно призводить до розривів у розмірах пенсій, накопиченні власного капіталу, обмежує кредитування, відкриття власної справи тощо.

Криза має стати шансом для економіки

Поліпшення становища України в загальному рейтингу країн за якістю життя, безумовно, є позитивним сигналом. Водночас особливим проблемні для України сфери – *охорона здоров'я* та *довкілля* – перебувають у вкрай незадовільному стані.

Аналіз результатів України в кожній зі сфер свідчить: причиною неспроможності України досягти високого рівня життя більше не є незнання проблем чи відсутність пріоритетів. Проблема виявляється відсутність ефективної державної політики, спрямованої на вироблення та реалізацію дієвих заходів для досягнення визначених пріоритетів, моніторингу спричинених ними змін і наслідків, а також оцінки їх результативності.

Потрібно зважати на те, що це дослідження охоплює передкризовий період і у світі загалом, і в Україні зокрема. Рецесія української економіки знайде своє відображення і в показниках економічної статистики, отже, наступного року на нашу країну очікує падіння рейтингу у сфері *добробут*.

Проте у довгостроковій перспективі криза може мати і позитивні наслідки. Ми більше не зможемо собі дозволити те, на що не звертали уваги за часів економічного зростання: неефективну структуру економіки, зарегульоване бізнес-середовище, катастрофічно низьку енергоефективність.

Збільшення загальної ефективності функціонування економіки України має стати тим локомотивом, що буде здатний витягти країну з рецесії, а підтримання сталого зростання неможливе без відновлення та використання інноваційного потенціалу нашої країни. ■

Повну версію публікації читайте на сторінці:
http://www.icps.kiev.ua/doc/ICPS_ukr.pdf

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до старшого економіста МЦПД Ільдара Газізулліна за телефоном (044) 484-44-00 чи електронною поштою ig@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу marketing@icps.kiev.ua, тел. (044) 484-44-10, факс (044) 484-44-02. Архів **вісника центру** зберігається за адресою <http://icps.com.ua/publications/nl.html>. Редактор **вісника центру** Ольга Львова (olvova@icps.kiev.ua), тел. (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.